

Πληθεῖς τις ἀπελεύθερος, μὴ δυνάμενος νὰ εὕρῃ ἀπήχησιν ἢ παρὰ τοῖς κατωτάτοις μόνον, τοῖς ὁμοίοις πρὸς αὐτὸν κύκλοις. Εἰ καὶ μὴ ἀριστοκρατικὸς τὴν καταγωγὴν, ἐπετηδεύετο τρόπους ἀριστοκρατικωτάτους. Ἡδύνατο διὰ τῆς ὑπερόχου διαλεκτικῆς αὐτοῦ νὰ γοητεύσῃ ἕνα Βίσμαρκ, ἕνα Οὐμβόλδον, ἕνα Χάινε· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐκέκτητο πᾶσαν τὴν γοητείαν, πλεονέκτημα σπανιώτατον διὰ τοὺς θεωρητικούς, ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ, νὰ σαγηνεύσῃ ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν τοῦ τὰς κατωτάτας κοινωνικὰς ὁμάδας, νὰ προσηλυτίσῃ αὐτὰς ἄνευ ἀντιστάσεως εἰς τὸ κήρυγμά του. Τοιοῦτος ἀνὴρ ὑπερβαίνει βεβαίως τὸ μέτρον τοῦ συνήθους. Μεθ' ὅλας τὰς πλάνας αὐτοῦ παρουσιάζει ἑκτακτόν τι καὶ θαυμάσιον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐδίστασαν νὰ ἀναγνωρίσωσι καὶ αὐτοὶ οἱ προσωπικοὶ αὐτοῦ ἀνταγωνισταί.

Τί θὰ ἐπῆρχετο ἐν Γερμανίᾳ, ἂν παρετείνετο ἐπὶ μακρότερον χρόνον ὁ βίος τοῦ Φερδινάνδου Λασσάλ;

Μεθ' ὅλην τὴν ἑκτακτον ἱκανότητα καὶ προσωπικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀνδρός, ἡ κοινωνιστικὴ κίνησις δὲν ἤθελε λάβει βεβαίως τὰς τεραστίας ἐκείνας διαστάσεις, ἃς ἠπέλιψε νὰ λάβῃ· ἅμα τὸ πρῶτον ἐξεδηλώθη ἐν Γερμανίᾳ. Οἱ ἐν ἔτει 1866 καὶ 1870 θρίαμβοι τῆς μοναρχικῆς πολιτικῆς ἐν Πρωσίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἤθελον ἀποτρέψῃ τὸ τέως ἀκαθέκτως χωροῦν ρεῦμα τῶν ἀνατρεπτικῶν ἰδεῶν ὑπὸ τὴν νοήμονα διεύθυνσιν τοῦ Λασσάλ, ὡς συνέβη καὶ διὰ τὰς ἄλλας φιλελευθέρους ροπὰς. Οὕτω δὲ ὁ προφήτης τοῦ Κοινωνισμοῦ, ἡ ἠθέλεν ὑποχωρήσῃ, πρὸ τοῦ θριαμβευτικοῦ ἄρματος τοῦ πανισχύρου Ἀρχιγερματέως τῆς νέας αὐτοκρατορίας, ἡ ἠθέλεν ἀναγνωρίσῃ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ, ὡς ἔπραξαν τοσοῦτοι ἄλλοι ἐλευθεριάζοντες ἐπίσης κοινωνικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἰδεολόγοι τῆς Γερμανίας.

Ἄλλ' ἀπρόοπτον ἐπεισόδιον, ἐπελθὼν ἐν τῷ τοσοῦτον περιπετειώδει βίῳ τοῦ μεγάλου δημεγέρτου, διέκοψε τὴν κατακτητικὴν αὐτοῦ πορείαν.

Ὁξὺς ἔρως πρὸς τὴν θυγατέρα Βαυαρῶν διπλωμάτου, τὴν Ἑλένην von Dönniges, ἀκάθεκτος, ὡς ὅλα τὰ αἰσθήματα καὶ πάθη τοῦ προφήτου, προῦκάλεσε τὸν θάνατόν του, καὶ μετ' αὐτοῦ τὴν διάλυσιν τοσοῦτων χιμαιρικῶν ἐλπίδων περὶ θεμελιώσεως κοινωνιστικῆς δημοκρατίας ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τὸν τηλαυγῆ ἀστέρα τοῦ Φερδινάνδου Λασσάλ. (Ἀκολουθεῖ).

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΕΔΜΟΝΔΟΥ ΑΒΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΑΥΤΟΥ ΤΑΞΕΙΣΙΝ ΕΙΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ

ΟΙ ΩΡΥΟΜΕΝΟΙ ΔΕΡΒΙΣΑΙ

Ἐν ἐκ τῶν περιέργων τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας εἶναι καὶ τὸ τάγμα τῶν ὠρυομένων δερβισῶν, οὓς ἔσχε τὴν περιέρ-

γειαν νὰ ἐπισκεφθῇ ὁ Ἐδμόνδος Ἀβού κατὰ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ταξείδιον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὰ τῆς ἐπισκέψεως δὲ ταύτης διὰ ζωηροτάτων παριστᾶ χρωμάτων ἐν τῇ κατωτέρῳ ἀφηγήσει παρατιθεῖς καὶ τινὰς ἀξιολόγους παρατηρήσεις περὶ τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπελθούσης ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταβολῆς.

«Σήμερον προτιθέμεθα νὰ μεταβῶμεν εἰς Χρυσούπολιν (Σκούταρι), ὅπως ἴδωμεν τοὺς ὠρυομένους δερβίσας διαμένοντας ἐν τινὶ ἐκείσε τεμένει· ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτοι πρὸ τῆς 2 πρ. μ. δὲν δέχονται ἐπισκέψεις, δύναμαι ἀπὸ πρωῒας νὰ περιέλθω ἐν ἀνέσει τὰς ὁδοὺς τῆς τουρκικῆς πρωτευούσης. Ἐξέρχομαι μόνος ἄνευ φίλου τινος, ὡς ἔπραττον καὶ κατὰ τὴν λαμπρὰν ἐκείνην ἐποχὴν τῆς νεότητός μου, ὅτε οὐδ' ὁδηγὸν εἶχον ἐν τῷ θυλακίῳ μου καὶ ὅμως οὐδέποτε ἀπεπλανώμην, τόσον ἐν Λονδίνῳ ὅσον καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Παρατηρῶ ὅτι ἐγένοντο πολλαὶ μεταβολαὶ ἐνταῦθα. Αἱ ὁδοὶ εἶναι εὐρύτεραι καὶ εὐθύτεραι. Ἡ πυρκαϊὰ ἐξηφάνισε τὰς παλαιὰς συνοικίας ἐξαναγκάσασα τοὺς κατοίκους ν' ἀνοικοδομήσωσι διὰ λίθων τὰς πρῶν ξυλῖνας οἰκίας των. Βλέπει τις μάλιστα ἐνιαχοῦ καὶ οἰκίας καθαρωτάτας ἔτι δὲ καὶ ἀρκούντως μεγαλοπρεπεῖς παρεχούσας πρὸς τοῖς ἄλλοις ἄνεσιν ἐνταυτῷ καὶ ἀσφάλειαν. Ἡρώτησάν ποτε Ἑλληνα ὑπήκοον τῷ Σουλτάνῳ «Διατί δὲν φυτεύετε δένδρα περὶ τῆς οἰκίας σας;», οὗτος δ' ἀπεκρίθη «Θὰ ἤμην παράφρων ἂν ἐφύτευον ἐν καὶ μόνον, διότι ὁ πρῶτος Τούρκος ὅστις τυχὼν θὰ διήρχετο πρὸ τῆς οἰκίας μου, ἤθελε τοποθετηθῇ ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ δένδρου μετὰ τῶν ὑπηρετῶν του διατάσσων μενὰ προσφέρω αὐτῷ καφφὲν καὶ νὰ ψήσω καὶ κατὰ ἀνάγκην» Καὶ ἀπέκρυπτον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ πλούτη των οὐ μόνον οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ Ἰσραηλῖται, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Τούρκοι, οἵτινες προσεποιούντο ὅτι ἦσαν πτωχοί, ὅπως ἀποφεύγωσι τοὺς φόρους, τὰς παρανόμους χρηματικὰς ἀφαιμαξίσεις καὶ τὰς δημεύσεις. Τὸ κράτος τῶν παλαιῶν ἐκείνων καταχρήσεων παρῆλθε. Πιθανὸν ἡ αὐθαιρεσία νὰ λειτουργῇ ἔτι ἐν ταῖς ἀποκέντροις ἐπαρχίαις τῆς Ἀνατολῆς· ἐν τῇ πρωτευούσῃ ὅμως εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ νόμοι, τὰ ἤθη, ἡ δημοσία γνώμη προστατεύουσι τὰ δικαιώματα πάντων.

Κατὰ παράδοξον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀνεξήγητον ἀντίθεσιν, ἡ πολυτέλεια τῆς περιβολῆς τῶν ἁμαξῶν καὶ τῶν ὑπηρετῶν φαίνεται ἐπαίσθητῶς ἐλαττωθεῖσα. Πρὸ τριακονταετίας ἡ χάρις τῶν ὀθωμανίδων κάλλιστα ἐξεδηλοῦτο ὑπὸ τὸν *φερετζέν* καὶ ἡ ωραιότης αὐτῶν ἐξήστραπτεν ὑπὸ τὸ λεπτόν καὶ διαφανὲς *γιασμακιον*. Οἱ μεγάλοι εὐήθεις τῆς Εὐρώπης, οἱ ἀναζητοῦντες περιπετείας, συνήντων ἐν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ ταῖς ὁδοῖς, ἐν διαστήματι ἡμισείας μόνον ἡμέρας, ἑκατὸν χανουμίσας πολυτελῶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐνδεδυμένας, καὶ περιστοιχομένας ὑπὸ λαμπρᾶς ἀκολουθίας δυνάμενης νὰ μεταδώσῃ τὸ πῦρ εἰς παρισιανὴν φαντασίαν. Εἶναι ἄρα γε πραγματικὴ ἡ μεταβολή, ἣν παρατηρῶ, ἢ μὲ ἀπατῶσιν οἱ ὀφθαλμοί μου; Μήτοι διότι ἐγήρασαν αἱ γυναῖκες αὐταὶ παρίσταν-

ται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου ἦττον νέαι, ἦττον χαρίεσαι, κακῶς ἐνδεδυμένοι καὶ παραδόξως ὑποδεδυμένοι διὰ παραμεινωμένων ἐκ τῆς πολλῆς χρήσεως εὐρωπαϊκῶν ὑποδημάτων; Εἰς παρατηρητῆς, οὐχὶ τοσοῦτον ἐπιπόλεος, ὅσον ἐξ ἀνάγκης εἰμὶ ἐγώ, μοὶ λέγει ὅτι, χάρις εἰς τὰς ἀπεριορίστους πιστώσεις, ἃς ἡ Εὐρώπη ἐχορήγησε τῇ Τουρκίᾳ, ἡ Κωνσταντινούπολις διῆλθε φάσιν ἀκμῆς, ἥς τὰ ἔχνη διατηροῦνται ἐπὶ τῶν νέων οἰκοδομῶν· ἀλλὰ πτώσις οἰκονομική, πολιτική καὶ στρατιωτική ἐν ταύτῃ πλείστας κατέστρεψε περιουσίας, ἐθύθισεν εἰς τὴν δυστυχίαν πολλὰς οἰκογενείας, προὔκαλεσε τὴν πώλησιν πολλῶν ἀδαμάντων, ἀνέστειλεν ἐν γένει τὴν πρόοδον τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἐπέχυσε τὴν θλίψιν ἐπὶ τοῦ διηνεκοῦς ἐκείνου χοροῦ μετρημειωμένων τοῦ ἄλλοτε καταθέλλοντος ἐν ταῖς ὁδοῖς τὴν ὄρασιν ἡμῶν. Ἐπανερχόμενος εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ἀποκομίζω μελαγχολικὰς ἐντυπώσεις, ἃς οὐδ' αὐταὶ αἱ τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ἴσχυσαν νὰ διαλύσωσι, καὶ προοικονίζονται κακὸν τὸ θέαμα, εἰς ὃ θέλομεν παραστῆ μετὰ μεσημβρίαν.

Καὶ ὅμως οὐχὶ δὲν κατηναλώσαμεν εἰς μάτην τὸν καιρὸν. Πρῶτον ἡ διὰ τοῦ Βοσπόρου διέλασις ἐν ἀκατίῳ ὑπὸ τὸν θεληκτικώτατον ἐκείνον γλαυκὸν οὐρανὸν εἶναι ἐκδρομὴ εὐχάριστος. Τὸ ἀκάτιον εἶναι τοσοῦτον ἐλαφρὸν ὅσον βαρεῖα εἶναι ἡ βενετικὴ γόνδολα, τοσοῦτον ζωηρὸν ὅσον ἐκείνη εἶναι ζοφερά, τοσοῦτον φαιδρὸν ὅσον ἐκείνη θλιβερά· καὶ αὕτη δ' ἔτι ἡ ἀστάθεια τοῦ παραδόξου τούτου σκάφους, ὅπερ μίαν πνὴν δύνανται ν' ἀνατρέψῃ, πολλαπλασιάζει τὰ θέληγτρα τοῦ ταξειδίου. Ἐπειτα οἱ πορθμεῖς εἰσὶν ἄνδρες ῥωμαντικοί· πρὸς δὲ τούτοις ἐν διαστήματι ἡμισείας περίπου ὥρας συναντᾷ τις ἀτμόπλοια φορτηγά, διάφορα ἄλλα ἀτμόπλοια ἐξυπηρετοῦντα τὰς γραμμὰς τῶν προαστείων τοῦ Βοσπόρου καὶ τῶν Πριγκιπωνήσων καὶ διασχίζοντα καθ' ἀπάσας τὰς διευθύνσεις τὴνθάλασσαν, ἀτμοτελωνίδας, ἱστιφόρα κινδυνεύοντα νὰ βυθισθῶσιν ὑπὸ τὴν βάρους τοῦ φορτίου, γολέτας, φορτηγίδας, λέμβους καὶ τέλος σκάφη παντὸς εἶδους καὶ παντὸς σχήματος. Προσεγγίζομεν εἰς τὴν ἀποβάθραν τῆς Χρυσουπόλεως καὶ ἀποβιβάζομεθα φύρδην μίγδην ἐπὶ τῶν βαθρῶν σανίδων, ἐν μέσῳ ἄρῶν καὶ κραυγῶν ἐν διαφόροις ἐκπεμπομένων γλώσσαις· εἶτα οἱ μὲν ἔφιπποι, οἱ δὲ ἐφ' ἀμάξης, ὅτε μὲν βραδέως ὅτε δ' ἀπὸ ῥητῆρος ἐλαύνοντες ἀνήλθομεν πυκνὸν διασχίζοντες πλῆθος τὴν μεγάλην βορβορώδη καὶ ἀθλιωτάτην ὁδὸν τῆς Χρυσουπόλεως. Ἡ συρροὴ τοῦ πλῆθους εἶναι τοσαύτη ὅση παρατηρεῖται ἐν προαστείῳ τῶν Παρισίων τὴν πρῶταν ἐθνικῆς τιнос ἑορτῆς. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιὰ, στρατιῶται ἐπ' ἀδείας, ποιμένες μακρόθεν ἀφικνούμενοι, μεταπράται καὶ πλῆθος ἄργῶν συνωθοῦνται καὶ παραγκωνίζονται, θορυβωδῶς μὲν ἀλλ' οὐχὶ βαρβάρως, ὡς τῆς αὐτῆς οἰκογενείας τέκνα.

Εἰς ἑκατὸν βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τεμένους τῶν δερβισῶν ἡ ὁδὸς καθίσταται τοσοῦτον ἀνωφερής, ὥστε ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐγκαταλείψωμεν ἵππους καὶ ἀμάξιας. Ἀφικνούμεθα εἰς μικρὸν περίβολον. Εἰς σκευοφύλαξ τοῦ τεμένους ὠραιότατου μελανοῦ χρώματος λαμβάνει τὰς ῥάβδους καὶ ἀλεξιβροχα

ἡμῶν καὶ ὠθῶν ἐντὸς οἰκοδομῆς ὁμοιοζούσης πρὸς ἐκκλησίαν κωμοπόλεως τοποθετεῖ ἡμᾶς ἐπὶ τινων θρονίων Ψιθουρισμοὶ καὶ γέλωτες ὑπόκωφοι ἐφελκύουσι τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ θεωρείου προφυλαττομένου ὑπὸ δικτυωτοῦ. Ἐκεῖ εἶναι αἱ περιέργοι. Τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν μέλλον νὰ ἐξελεγχθῇ θέαμα εἶναι παράδοξον μᾶλλον ἢ τρομερόν. Βλέπομεν ἀνηρτημένα ἐπὶ τῶν τοίχων τύμπανα καὶ ἄλλα ὄργανα, ὧν ἀγνοοῦμεν τὸ σχῆμα καὶ τὴν χρῆσιν. Ὑπάρχουσι καὶ ὅπλα τινα παμμεγέθη ἀπεσπασμένα ἴσως ἀπὸ μεσαιωνικῆς τιнос πανοπλίας. Σηκὸς χρησιμεύων κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὡς βώμὸς βρίθει διαφόρων μυστηριωδῶν ἀντικειμένων, ὧν τὰ μὲν φαίνονται προωρισμένα διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἱεροτελεστίας, τὰ δὲ φρονῶ ὅτι εἶναι ἀπλᾶ ἀναθήματα. Τὸ ἔδαφος τοῦ τεμένους εἶναι κεκαλυμμένον διὰ ψιθῶν· ὑπάρχουσι δὲ καὶ τάπητες ὠραῖοι πρὸς προσευχὴν ὡς καὶ πλείστα δέρματα προβάτων, ἅτινα ὁ εὐταξίας τοῦ τεμένους ἄνευ ἀνάγκης τακτοποιεῖ ἀδιακόπως καὶ μετὰ μεγίστης προσοχῆς, ὅπως παρέξῃ, οὕτως εἰπεῖν, ἀνακούφισιν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὰ τάπητας.

Ἀφ' οὗ ἐπὶ μακρὸν οὕτως ἀνεμένομεν, ἠκούσθη τέλος σοβαρὸν καὶ μελωδικὸν πῶς ἄσμα ἐν τῷ προαυλίῳ προπαρασκευάζον ἡμᾶς διὰ τὴν τελετὴν. Συγχρόνως βλέπομεν εἰσερχομένους τέσσαρας μελανεῖμονας δερβίσας εἰς ἄκρον σοβαροῦς καὶ προφανῶς πεπεισμένους περὶ τῆς ἑαυτῶν σπουδαιότητος. Οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἄνθρωποι, οἱ ἐξαναγκάσαντες ἡμᾶς νὰ ἀποτίσωμεν δικαίωμα εισόδου, ὅπως εἰσέλθωμεν εἰς τὸ κατάστημα αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς φορολογίας ταύτης ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν φράγκα προσπορισθέντες ἄρχονται τῆς ἱεροτελεστίας διὰ προευχῆς ἀφορώσης ἡμᾶς· ἰκετεύουσι τὸν Θεὸν ζητοῦντες συγχώρησιν, διότι ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς κύνας αὐτοὺς χριστιανούς, ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ. Αἱ ὠρυγαί, ἃς ἤλθομεν νὰ ἀκούσωμεν βραδύνουσιν. Οἱ δερβίσαι ἄρχονται ἱεουργίας ἐπιβλητικῆς συνοδευομένης ὑπὸ γλυκείας ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ὑπὸ βιαίων κινήσεων τοῦ σώματος, ἃς ὅμως δὲν ἐκτελοῦσιν αὐτοί, διότι οἱ ὠρυόμενοι δερβίσαι εἰσὶν ἄνθρωποι μὴ ὠρυόμενοι, ἀλλ' ἄλλους πρὸς τοῦτο παροτρύνοντες. Οἱ ἀληθεῖς ἠθοποιοὶ τοῦ μελοδράματος στρατολογοῦνται ἐκ τῶν τυχόντων φανατικῶν. Καθ' ὃν χρόνον οἱ ἱερεῖς διδάσκουσι, γονυπετοῦσιν, ἀσπάζονται τὸ ἔδαφος, θυμιάζουσι, περιπτύσσονται ἀλλήλους καὶ ἀναγινώσκουσι περιόδους τινὰς τοῦ εὐχολογίου, τὸ τέμενος πληροῦται βαθμὴδὸν περιέργων καὶ εὐσεβῶν εἰσερχομένων ἀλληλοδιαδόχως, ὑποκλινομένων μετὰ σεβασμοῦ πρὸ τοῦ βωμοῦ καὶ τοποθετουμένων ἐπὶ τῶν ψιθῶν. Ὁ ποικίλος οὗτος ὁμιλος περιλαμβάνει, τεχνίτας, ὑπηρέτας, νκῦτας, στρατιώτας, οὐδ' αὐτῶν τῶν καλῶν πολιτῶν ἐξαιρουμένων, οἵτινες ἐμφανίζονται ἐκάστοτε παρατυρόμενοι ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τῶν ἄλλων ἢ προσβαλλόμενοι ὑπὸ τῆς θρησκομανίας ὡς ὑπὸ ἐπιδημικῆς νόσου.

Διαρκούσης τῆς θρησκευτικῆς ταύτης τελετῆς, σχηματίζεται μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὸ βάθος τοῦ τεμένους ὁμας ἐξ ἀνθρώπων φερόντων ἐπὶ κεφαλῆς φέσιον ἢ σαρίκιον καὶ ἐνδε-

δυμένων ὡς οἱ ἄνθρωποι τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν τάξεων καὶ ἐκ τινων μάλιστα ῥακενδυτῶν. Ἄπαντες οὗτοι ἴστανται ὀρθοὶ συνωθούμενοι καὶ ἰκετεύοντες τὸν Θεόν. Οἱ ἱερεῖς ψάλλουσι διαφόρους θρησκευτικούς ὕμνους καὶ τροπάρια· τέσσαρες δὲ γέροντες ἐπὶ δερμάτων προθείων καθήμενοι ἄδουσι λίαν περιέργως. Οἱ εἰς τὸ βάθος ἰστάμενοι φανατικοὶ μίαν μόνην λέξιν προφέρουσιν «Ἀλλάχ» κλίνοντες τὴν κεφαλὴν εἰς ἐνδειξιν σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας. Ἄλλ' ἄφου παρέλθῃ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, ὁ καὶ πρῶτος καὶ ὁ ἐρεθισμὸς τοσαύτην ἐπ' αὐτῶν ἐξασκουσιν ἐπίδρασιν, ὥστε ἄρχονται νὰ κραυγάζωσιν ἀντὶ νὰ προσεύχωνται καὶ ἀντὶ νὰ κλίνωσι τὴν κεφαλὴν ῥίπτουσιν αὐτὴν διὰ σφοδροῦ κινήματος ἐπὶ τοῦ στήθους. Παρέρχεται ἐν τέταρτον ἔτι τῆς ὥρας καὶ αἱ κραυγαὶ μεταβάλλονται εἰς ὠρυγὰς, αἱ δὲ βίαιαι κινήσεις τῆς κεφαλῆς εἰς περιστροφὰς βιασιότερας. Τότε οἱ δυστυχεῖς οὗτοι καταλαμβάνονται ὑπὸ μέθης. Ἀσθμαίνοντες, περὶ ῥυτοὶ ἰδρώτι, ἡμίγυμνοι, διότι ἀπειτίναν ἤδη πᾶν ὅ,τι ἐστενοχώρει αὐτούς, συστρέφουσι τὸν τράχηλον περιστρέφοντες τὴν κεφαλὴν μετὰ ταχύτητος τοσαύτης, ὥστε οὐδόλως θὰ ἐξεπλήσσετο τις ἂν ἔβλεπεν αὐτὴν ἀποσπωμένην ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ κυλιόμενην ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἡ φωνὴ αὐτῶν ἐκλείπει, ἡ ἀναπνοὴ συρίζει ἐν τῷ λάρυγγι καὶ δὲν ἀκούεται πλέον ἄλλο τι ἢ συναυλία ῥόγγων ὑποκώφων;

Ἄλλὰ μὴ τυχὸν ἐλεεινολογήσητε αὐτούς, διότι ἐπὶ τοῦ παραμεμορφωμένου αὐτῶν προσώπου ἀπεικονίζεται βαναυσος μακαριότης καὶ προαπόλαυσις ἴσως τοῦ παραδείσου τοῦ Μωάμεθ. Ἡμεῖς δὲν ἐπιθυμοῦμεν τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἡδονῆς ταύτης· ἡ θεὰ ὅμως τῆς περιγραφείσης σκηνῆς ἐπιδρᾷ πολὺ ἐπὶ τῶν μουσουλμάνων θεατῶν, ἐξ ὧν πολλοὶ ἄνδρες σοβαροὶ φέροντες φέσιον, μακρὰν ῥαδιγκόταν καὶ ὠραῖον κεχρωματισμένον πώγωνα μιμοῦνται ἐν μέρει τὰς κινήσεις, ἄρχονται ταλατεύοντες τὴν κεφαλὴν, ὑποτονθορίζουσι τὰς προσευχὰς μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τέλος εἰσέρχονται εἰς τὸν χορόν. Ἄνῃρ τις, ὃν θὰ ἐξελάβανέ τις ὡς ταγματάρχην ἀπόστρατον τοσοῦτον εἶναι σεβαστὸς καὶ καλῶς ἐνδεδυμένος, καθήμενος κατ' ἀρχὰς τρία βήματα μακρὰν ἡμῶν ἐπὶ τῆς ψιάθου ἔπραξεν ὅ,τι καὶ οἱ ἄλλοι· δὲν ὠρύεται μὲν, συνοδεύει ὅμως διὰ τυμπανοκρουσίας τοὺς ὠρυόμενους. Τὰ προμνησθέντα ὄργανα περὶ τὰ 20 ἢ 30 ἀπεσπάρθησαν τῶν τοίχων ὑπὸ μικροῦ τινος Θεορείτου τερατομόρφου καὶ μορφάζοντος ἐκτελοῦντος χρέη κανονάρχου. Φρονῶ δὲ ὅτι τὸ δαιμόνιον αὐτὸ ἀπεπλάνησε καὶ ἐτέρους ἀγυιόπαιδας ἐκ τῆς συνοικίας· διότι παρατηρῶ δύο μαθητευομένους τερατωδῶς συστρεφομένους καὶ ὠρυόμενους μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἐκατὸν ἔτη ἐὰν ζήσω, δὲν θέλω λησμονήσῃ τοὺς μορφασμοὺς τοῦ πίθηκος τούτου τοῦ Μωάμεθ, οὐδὲ τὰς τερατωδεις κινήσεις μεγαλοσχήμου τινὸς μαύρου, οὐτινος ἡ διαχυσμένη καὶ τὸ τέμενος πληροῦσα ἀρωματώδης εὐλάβεια νικᾷ τὰ ἀρώματα τῆς Ἀραβίας ἅπαντα καὶ καθιστᾷ ἄχρηστον τὸ θυμίαμα.

Ἄφου οὕτω τὸ θρησκευτικὸν πάθος ἀναζωπυρηθῇ ἀρκούν-

τως, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ διαφέρῃ πλέον οὐσιωδῶς τοῦ κτήνους, οἱ θαυματουργοὶ ἄρχονται ἐτέρου παιγνιδίου. Βλέπομεν τὸν προϊστάμενον τῶν δερβισῶν ἀκροαζόμενον δημοσίᾳ ἀσθενεῖς ζητοῦντας παρ' αὐτοῦ θαύματα. Ὁ πρῶτος ἀσθενὴς εἶναι πεντηκοντούτης ἐργάτης βαδίζων μετὰ δυσκολίας καὶ κρατῶν τὰς πλευράς του, ὃν ἐξαπλοῦσι, τὸ πρόσωπον κατὰ γῆς, καὶ ὁ δερβίσης βαδίζει ἐπ' αὐτοῦ. Προσέρχεται εἰτα νέος τις καλῆς οικογενείας φέρων μεταξίνην περιγναθίδα καλύπτουσαν τὰς παρειάς, τὸ στόμα καὶ τὰ ὦτα· ὁ ἀρχηγὸς τῶν δερβισῶν ἐμβάλλει τοὺς δακτύλους ἐντὸς τῶν ὠτων τοῦ ἀσθενοῦς ἀπαγγέλλει ἐξορκισμόν καὶ εἰτα εὐλογίαν. Τρίτος ἀσθενὴς εἶναι τριετὲς παιδίον ἐκρηγνύμενον εἰς κραυγὰς, ἀλλὰ τοῦτο κατ' οὐδὲν κωλύει, ὅπως ἐξαπλωθῇ ἐπὶ τοῦ τάπητος καὶ βαδίσῃ ἐπ' αὐτοῦ ὁ δερβίσης μετὰ μεγάλης ἐννοεῖται προφυλάξεως. Δὲν εἶδομεν πλείοτερα. Τὸ ἀποτρόπαιον τοῦ θεάματος, ὁ πολὺς θόρυβος καὶ ἡ ὁσμὴ τοῦ θερμαθέντος μαύρου ἡνάγκασαν ἡμᾶς ν' ἀπέλθωμεν μετὰ διαμονὴν μιᾶς καὶ ἡμισείας περίπου ὥρας, παραιτηθέντες τῶν δικαιομάτων ἡμῶν ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων.

Ἀθήνησι τῇ 10 Αὐγούστου 1888.

X. ΜΑΚΡΙΔΗΣ.

Ο ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΥΠΟ

ΦΟΙΒΟΥ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΥΝΟΥ

Γράφων περὶ τῆς πατρίδος μου δέομαι ἀληθείας.

Ἡ πρωία, καθ' ἣν ἐπεβιβαζόμεν τοῦ σιδηροδρόμου ὅπως ἀρχίσω τὸν περίπλουν τῆς Πελοποννήσου, ἦτο τῶν ἀπαρχῶν τις τοῦ ἔαρος, ἐποχῆς ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην καταλληλοτέρας πρὸς τοὺς διὰ θαλάσσης πλοῦς καὶ τὰς κατὰ ξηρὰν πορείας. Τότε ἀποφεύγει τις τὰς δυσἀρέστους τοῦ καιροῦ καταστάσεις, τὰς ἐνίοτε ἐπικινδύνους μεταλλαγὰς αὐτοῦ περιπίπτων εἰς τρικυμίας ἀνιάρας ἢ ψύχην ἀνυπόφορα καὶ ὑετοὺς τοσοῦτον ἐνοχλητικούς ὅσον καὶ ἀηδεῖς, τούναντίον δὲ ἀπολαύει τοῦ εὐκράτου τῆς ἀνοίξεως ἀέρος φέροντος ἐπὶ πτερύγων πνοῶν τῶν ἀρτιθαλῶν ἀνθέων τὰς βαλσαμώδεις εὐωδίας, ἢ τῆς λεπτῆς ποντιάδος αὔρας τὰ μυροφόρα θυμιάματα ἐκ τῶν ἐγκάτων ἀναδιδόμενα τοῦ ὠκεανοῦ. Τότε θαυμάζει τὴν γλαφυράν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν, θέλγεται ὑπὸ τοῦ κελαδήματος τῶν πτηνῶν, ἐνθουσιᾷ θεώμενος τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν καὶ ρεμβάζει ἐπισκοπῶν τὴν δύσιν ἕως οὐ ἀποκρυβῇ ὁ μέγας τῆς ἡμέρας λαμπτήρ καὶ καθόλου ἀφανισθῇ ἡ περὶ τὸν ὀρίζοντα πλανωμένη τελευταία φωτεινὴ ἀκτίς.

Ἄλλ' ἡ πρωία ἐκείνη σχεδὸν οὐδὲν τῶν θελγῆτρων αὐ-